

Zo vanzelfsprekend is het goud van Kramer niet

VERSLAAFD AAN WINNEN **P2-3**

Nooit had Carlijn Achtereekte iets gewonnen

PRECIES OP TIJD GEPIEKT **SP3**

MAANDAG 12 FEBRUARI 2018
VOLKSKRANT.NL

de Volkskrant

Halbe Zijlstra.

Foto Jiri Buller / de Volkskrant

Zijlstra: ik loog over gesprek met Poetin

Natalie Righton
Den Haag

Minister Halbe Zijlstra van Buitenlandse Zaken heeft jarenlang gelogen over een ontmoeting met Vladimir Poetin. In tegenstelling tot zijn eerdere beweringen was de VVD'er in 2006 niet aanwezig op een bijeenkomst met de Russische president in diens buitenhuis. Premier Mark Rutte is al 'enkele weken' op de hoogte van het nepverhaal.

Dit heeft Zijlstra dit weekeinde toegegeven in een gesprek met *de Volkskrant*. Uit onderzoek van de krant bleek dat collega's grote twijfels hadden over het waarheidsgehalte van het treffen met Poetin. 'Het is niet verstandig geweest. Ik had het anders moeten doen', zegt Zijlstra na confrontatie met het onderzoek.

De ontboezeming komt op een ongelegen moment. Morgen vliegt Zijlstra voor het eerst als minister naar Moskou voor een ontmoeting met zijn ambtgenoot Sergej Lavrov. Het onderwerp MH17 staat hoog op de agenda. Rutte III beschuldigt het Russische regime openlijk van het verspreiden van desinformatie hierover. Nu blijkt de eigen minister van Buitenlandse Zaken jarenlang een onware anekdote over Poetin te hebben verteld.

Onder meer op een VVD-congres in mei 2016 waarschuwde Zijlstra zijn kiezels voor een oorlog met Rusland. 'Ik was begin 2006 aanwezig in de datsja van Vladimir Poetin', zegt Zijlstra in de toespraak die online nog circuleert. 'Ik was medewerker. Ik was weggestopt achter in het zaaltje waarin het plaatsvond. Maar ik kon heel goed horen wat het antwoord van Vladimir Poetin was op de vraag wat hij verstond onder Groot Rusland. Want Groot Rusland is

waar hij naar terug wil. En zijn antwoord was: dat is Rusland, Wit-Rusland, Oekraïne en de Baltische Staten. En Kazachstan was *nice to have*.'

Zijlstra heeft het verhaal naar eigen zeggen sinds 'begin 2014' zowel binnen als buiten de VVD verteld. Hij zou als Shell-medewerker samen met Shell-topman Jeroen van der Veer en Poetin in de datsja hebben gezeten. Dit zeiden zijn spindoctors in oktober vorig jaar bij zijn aantreden als minister. Zij gebruikten de anekdote om de

Ik heb Mark Rutte geïnformeerd over de wijze waarop ik de bron heb willen beschermen

Halbe Zijlstra minister van Buitenlandse Zaken

kritiek op de gebrekkige buitenlandervaring van de kersverse minister te pareren.

Zijlstra heeft het verhaal van iemand anders geleend, geeft hij nu toe. Dit deed hij naar eigen zeggen om zijn bron te beschermen. 'Ik heb toen de keuze gemaakt: oké, dit is een belangrijk geopolitiek verhaal. De implicaties daarvan zijn stevig. Ik heb het verhaal toen naar mijzelf getrokken, om te zorgen dat de persoon die er wel bij was zelf niet de onthullende factor werd.

Omdat dit ook implicaties voor hem of zijn bedrijf kon inhouden.'

De premier weet volgens Zijlstra al een tijdje dat zijn minister onwaarheden heeft verteld over zijn contacten met Rusland. 'Ik heb Mark Rutte een paar weken geleden geïnformeerd over de uitspraken van Poetin en de wijze waarop ik de bron van deze informatie heb willen beschermen', zegt Zijlstra. Rutte zit in Pyeongchang en was zondag niet bereikbaar voor commentaar.

Zijlstra wil niet zeggen van wie hij het geopolitieke verhaal hoorde, omdat hij de bron en diens bedrijf dan in problemen zou brengen. Twee goed ingevoerde bronnen melden dat het om Van der Veer zelf gaat, maar de minister en Van der Veer willen dit niet bevestigen.

Poetins woorden, zoals die door Zijlstra worden geciteerd, zijn zwaarbeladen omdat het Westen ze zou kunnen opvatten als een verkapte oorlogsverklaring tegen de Baltische Staten, met alle geopolitieke gevolgen van dien. Ruslandkenners achten het onwaarschijnlijk dat Poetin zijn militair-strategische dagdromen in deze bewoordingen heeft gedeeld met niet-Russische gasten.

De bewindsman houdt vol dat de 'inhoud van de boodschap klopt' en vindt daarom dat hij 'geen desinformatie heeft verspreid'. Hij denkt niet dat de Russen zijn nepverhaal tegen hem zullen gebruiken. 'Als ze dat al zouden proberen, dan maak ik meteen de afslag naar de inhoud. Dan zal ik zeggen: wilt u dan ontkennen dat dit verhaal waar is? Ze weten zelf ook donders goed wat er in het hoofd van Poetin omgaat.'

PAGINA 4-5

'Ik ben het verhaal gaan wegduwen omdat het de verkeerde lading kreeg'

Advertentie

49% GOEDKOPER!

Oral-B Opzetborstels Precision Clean 10 stuks

ma 12 t/m zo 18 feb

10-pack

27,50 Elders 53,49 p.st.

OP=OP voordeelshop

www.opisopvoordeelshop.nl

HOEVOEDZAAK

Hoe voeden we 10 miljard monden in 2050?

We zoeken het uit op volkskrant.nl/voedselzaak

VOETNOOT DIVERSITEIT

Woensdag was ik op het hoofdbureau van de Amsterdamse politie om met Peter Slort, 'portefeuillehouder diversiteit', en Willem Hinskens, woordvoerder bij de Amsterdamse politie, te spreken.

Slort stelde: 'De richtlijnen zijn duidelijk, etnisch profileren is verboden maar het komt helaas nog voor. Ik wil dat niet goedpraten, maar een diender die twee keer een auto met een Pools kenteken stopt, beide keren is de bestuurder beschonken, zal denken: Polen zitten dronken achter het stuur.'

Hoe diverser de politie, hoe minder vanzelfsprekend het etnisch profileren. Landelijk heeft 25 procent van de nieuwe instroom agenten een migratieachtergrond, in Amsterdam is dat 50 procent.

Slort: 'Persoonlijk vind ik een hoofddoekje bij de politie geen probleem. Neutraliteit zit in gedrag. De eerste vrouwen bij de politie hadden geen leven. Nu is een vrouwelijke politiefchef normaal. Over dertig jaar zijn hoofddoekjes bij de politie normaal. Momenteel is de samenleving er nog niet klaar voor.'

Arnon Grunberg

JAARGANG 96
48 pagina's
NUMMER
28528

€ 2,75

België € 3,10
Duitsland € 3,35
Frankrijk € 3,35
Luxemburg € 3,10
Oostenrijk € 3,35

Overal en altijd de **Volkskrant** lezen?

V Zet de Vop uw telefoon
Kijk op volkskrant.nl/digitaal

Ten eerste

Nee, hij heeft nooit met Poetin in één ruimte gezeten, zoals hij steeds heeft beweerd, erkent Halbe Zijlstra nu. Hij zou diens woorden hebben gehoord van een bron die hij wil beschermen. 'En de inhoud is gewoon waar.'

Door **Natalie Righton**

'Ik ben het gaan wegduwen omdat het de verkeerde lading kreeg'

Omdat dat klopt', antwoordt Halbe Zijlstra (49) zaterdagochtend onomwonden op de vraag waarom voormalig Shell-topman Jeroen van der Veer blijft volhouden dat Zijlstra er niet bij was tijdens zijn ontmoetingen met de Russische president Vladimir Poetin in 2006. We zitten in de persruimte op Schiphol, Zijlstra is net teruggekomen van een dienstreis naar Japan. Gekleed in een trui en met vermoeide ogen geeft hij binnen een minuut toe: 'Het is vrij simpel: ik was daar niet bij.'

De twijfels over het waarheidsgehalte van Halbe Zijlstra's ontmoeting met Poetin begonnen direct na zijn aantreden als minister van Buitenlandse Zaken, eind oktober vorig jaar. Volgens VVD-prominenten was Zijlstra voorafgaand aan zijn politieke carrière 'voor Shell de wereld over gevlogen' en was hij zodoende samen met Van der Veer terechtgekomen in het buitenhuis van de Russische president.

'Al mijn bezoeken aan president P, daar was Halbe niet bij', mailde Van der Veer vorig jaar na vragen van *de Volkskrant*. Het verhaal had argwaan gewekt op de redactie, omdat Poetin slechts bij hoge uitzondering Nederlanders ontmoet en dan alleen als zij zeer hooggeplaatst zijn, zoals de koning. Zijlstra was gemeenteraadslid in Utrecht in de tijd dat hij Poetin beweerde te hebben ontmoet. Hij werd via zijn eenmansbedrijf weliswaar soms ingehuurd voor ict-projecten voor Shell, maar was een kleine zelfstandige ondernemer. Was het aannemelijk dat Zijlstra in die hoeda-

nigheid zou aanschuiven bij miljardenonderhandelingen tussen Shell en Poetin?

Maandenlang weigerde Zijlstra openheid te geven op vragen hierover van *de Volkskrant*. Na Van der Veers uitspraak dat Zijlstra nooit met hem mee was naar Poetin, probeerden Zijlstra's woordvoerders de discrepantie weg te poetsen met de bewering dat hij weliswaar 'niet aan de gesprekstafel had gezeten, maar wel in de ruimte aanwezig was'.

Daarmee werd de suggestie gewekt dat Van der Veer hem misschien was vergeten. Dat vond Van der Veer dan weer een merkwaardige suggestie. 'Dat lijkt mij onwaarschijnlijk', zei hij in januari na nieuwe vragen van *de Volkskrant*. Hoe het kon dat de minister dit dan toch bleef volhouden? 'Dat moet de heer Zijlstra zelf maar uitleggen.' En: 'Ik herhaal: Ik heb nooit tegelijk met de heer Poetin en de heer Zijlstra in één kamer gezeten.'

De twijfel groeide omdat ook andere oud-Shell-collega's die zich meldden niet konden geloven dat Zijlstra destijds bij Poetin was beland. 'Zijlstra had de positie daar totaal niet voor', zegt een voormalige Shell-collega die tot 2005 de afdeling leidde waarvoor Zijlstra ging werken. 'Hij was toen maar een simpele ingehuurde kracht. Hij was betrokken bij het opzetten van een creditcardstelsel voor Shell-managers. Zijlstra moest de software daarvoor uitrollen. We zaten met een man of zes op een afdelinkje boven Den Haag Centraal. Wij kwamen niet in de buurt van Van der Veer, laat staan bij Poetin.' Hij noemde het idee dat Zijlstra samen met de Shell-topman en Poetin in een kamer zat 'volstrekt belachelijk' en 'lachwekkend'.

Twée andere voormalige Shell-collega's, die tot 2006 als direct leidinggevend van de huidige minister werkten, vertelden dat Zijlstra in die tijd weliswaar was doorgegroeid tot de wereldwijde manager van het creditcardproject – een 'hoge projectfunctie' in Londen – maar 'vanuit die functie had hij geen directe toegang tot de heer Van der Veer'. Over een eventuele ontmoeting met Poetin zei de een: 'Hij heeft mij er in ieder geval nooit iets over verteld.' De ander: 'Het is niet aannemelijk.'

Geconfronteerd met deze citaten en na vele telefoontjes biecht Zijlstra de onwaarheden op in de persruimte van Schiphol.

Dus u was niet bij Poetin?

'Daar was iemand anders bij. Die heeft mij dat persoonlijk verteld. Op de vraag wat Poetins definitie was van Groot Rusland, antwoordde hij: 'Dat is Rusland, Wit-Rusland, Oekraïne en de Baltische Staten.' Ik vond het van groot belang om dat geopolitieke verhaal te vertellen. Ik heb daar toen in één-op-ééngesprekken met anderen weleens aan gerefereerd. Ik heb het verhaal toen naar mijzelf getrokken om te zorgen dat de persoon die bij het gesprek aanwezig was niet de onthullende factor zou zijn. Omdat dat ook implicaties voor hem of zijn bedrijf kon inhouden.'

Wanneer heeft hij de anekdote aan u verteld?

'In de eerste helft van 2014. Ik had toen als VVD-fractievoorzitter sessies met mensen om bepaalde onderwerpen te bespreken. Dit was een één-op-ééngesprek over onder meer Rusland. Ik heb overal – ook in publieke uitingen – nooit de link met hem gelegd.'

Door VVD-prominenten is nadrukkelijk bij media geplugd dat u met Jeroen van der Veer in die datsja met Poetin zat.

'Ik weet eerlijk gezegd niet wat de VVD geplugd heeft. Ik was daar niet van op de hoogte.'

Dat verhaal. Als onderstreping van uw buitenlandervaring.

'Ja, dat was ook waarom het oncomfortabel werd.'

Heeft u ook binnen de VVD volgehouden dat u in die datsja was met Jeroen van der Veer?

'Ja, altijd. Ik heb nooit een ander verhaal verteld. Want du moment dat je het anders vertelt en je daar wél zegt: joh het was iemand anders, dan is de kans dat iemand het gaat vertellen aanwezig... dan is dus alsnog bekend wie het wel was. Mensen hebben mij wel gevraagd: waarom was je daar? Met Shell, zei ik dan. Eerlijk gezegd is daar ook op een gegeven moment de naam van Van der Veer aan gekoppeld. Want het was ook wel bekend dat die daar zat. Het wordt dan hearsay.'

'Het was eigenlijk nooit een item, tot ik minister ging worden. Ik zat in Londen en ik weet nog dat iemand mij dat AD-verhaal toestuurde (waarin melding werd gemaakt van Zijlstra's en Van der Veers zoge-

naamde bezoek aan Poetin, *red.*) en toen kreeg het een heel andere lading. Want toen werd het: kijk die Zijlstra eens internationale ervaring hebben. Terwijl ik alleen dat inhoudelijke verhaal wilde vertellen. Vanaf dat moment heb ik iedereen die daar een vraag over stelde gezegd: ik ga daar niks over zeggen. Want ik dacht: ik ga dit verhaal niet verder aanwakkeren.'

Heeft u nooit getwijfeld of het verstandig was om uzelf daar te situeren in het buitenhuis van Poetin terwijl u daar helemaal niet was geweest?

'Nou, er was wel een afweging van: oké hoe vertel je dit zonder de bron te onthullen? Ik dacht toen: het geeft het verhaal inhoudelijk veel meer kracht als je het verhaal dan uit jezelf vertelt. Maar het feit dat we dit interview nu hebben... nu denk ik dat het niet verstandig was. Ik sta er nog wel achter dat ik de bron niet heb genoemd. Maar ik had het anders moeten doen.'

Bij de Volkskrant noemen we bronnen soms ook niet bij naam. Maar we gaan niet zeggen dat we zelf iets van Poetin hebben gehoord als dat niet zo is.

'Nee, maar het moet ook niet zo worden dat ik een verhaal vertel dat ik

Het moet ook niet zo worden dat ik een verhaal vertel dat ik heb gehoord van **het neefje van de achterbuurvrouw** haar moeder.'

Interview Halbe Zijlstra **Ten eerste**

Minister van Buitenlandse Zaken Halbe Zijlstra staat op het Binnenhof de media te woord voorafgaand aan de wekelijkse ministerraad.

Foto Bart Maat / ANP

dat je definitie is, wil dat nog niet zeggen dat hij meteen met het leger de grens overtrekt.'

U waarschuwt uw toehoorders op het VVD-congres van 21 mei 2016 wel voor oorlog met Rusland. U zegt letterlijk: 'Een wereld waarin het heel goed mogelijk is dat wij in Europa weer te maken krijgen met een oorlog. Een oorlog met Rusland.' U zegt dat bovendien op basis van een ervaring die er niet was.

'Ja, klopt. In die speech geef ik een aantal bedreigingen aan die er op dat moment spelen. Je moet bedenken: Oekraïne was aan de gang, de Krim was geweest. Als je dan ook de Baltische Staten noemt, die zijn lid van de Navo. Als hij dat ook zou doen, dan hebben we een probleem. Het is niet voor niets dat de Navo *forward presence* heeft neergezet (vooruitgeschoven militairen eenheden, *red.*). Omdat het gevaar dat van Rusland uitgaat natuurlijk breder werd herkend.'

Maar de woorden zo formuleren, dat heb ik Poetin nog niet horen doen. Dat zou het Westen direct kunnen opvatten als een dreigement. Heeft u die woorden wel echt goed begrepen?

'Jazeker.'

U noemt de dreiging vanuit Rusland reëel, maar tot een oorlog zal het toch niet komen vanwege de Navo-beschermingsmaatregelen?

'Gezien het geopolitieke beeld dat in het Kremlin leeft, zou het heel onverstandig zijn om Navo-troepen uit Oost-Europa terug te trekken.'

Heeft u het in 2016 niet iets te sterk aangezet? Toen was er toch ook al Navo-bescherming?

'Als je het hebt over de geopolitieke gevaren: die waren er in 2016, maar zijn er nu nog steeds. Een oorlog met Rusland is reëel op het moment dat je als Navo niet zorgt dat je voorzorgsmaatregelen neemt. Die hebben we genomen.'

Dus die waarschuwing tegen Rusland, daar staat u nog steeds achter?

'Ja.'

Was het verstandig om de bron te beschermen op de manier waarop ik het heb gedaan? Nee, **dat was onverstandig.** Maar de informatie is juist

heb gehoord van het neefje van de achterbuurvrouw haar moeder.'

U was fractievoorzitter van de VVD. U had kunnen zeggen: wij spreken vaak met mensen die internationaal opereren en de boodschap is zus en zo. Heeft u uzelf niet gewoon wat groter willen maken met dat verhaal?

'Nee, dat is ook waarom ik, toen het die wending nam voor mijn aantreden, dat ik het ben gaan wegduwen. Omdat het precies de verkeerde lading kreeg. Het ging namelijk niet meer om de inhoud. Maar het ging om dit punt.'

Had u dan niet beter toen al kunnen zeggen: ik was er niet?

'Nou, degenen die dat toen hebben gevraagd, hebben dat antwoord ook gekregen.'

Ik heb het ook gevraagd, maar ik heb het antwoord niet gekregen. 'Omdat er ook een element aan vastzit dat ik niet op papier kan beantwoorden. Anderen hebben eerder de vraag gesteld, die hebben het antwoord gekregen.'

U gaat nu ook op papier bevestigen dat u er niet was, dus waarom heeft u dat toen niet gedaan?

'Toen het verhaal speelde, heb ik het weggeduwd. Ja, je kunt een publiek statement doen: o, by the way, ik was daar niet bij.'

Ja.

'Ja, maar dat was op dat moment helemaal niet aan de orde. Ik heb aan iedereen gezegd die het toen vroeg: joh, ik ga er niks meer over zeggen.'

Ik zit hier nu aan tafel met u, na-

dat de Volkskrant wekenlang vragen heeft gesteld. U had het ook in oktober of na uw aantreden in november kunnen vertellen.

'Bij het aantreden heb ik gezegd: ik ga er verder niks over zeggen.'

Maar u heeft niet gezegd: ik was er niet.

'Klopt.'

Aangezien u komende week naar Moskou gaat, komt u in een ongemakkelijke situatie. U hebt iets verteld over Poetin en dat is niet zo. Bent u niet bang dat de Russen dat tegen u gaan gebruiken?

'Als zij hier een discussie over willen, ga ik die graag aan. Maar wel op de inhoud. Ik praat graag met hen over wat er gebeurt in Oost-Oekraïne en op de Krim. Als het goed is weten ze anders goed wat er in het hoofd van Poe-

tin omgaat, dus ze zullen ook niet heel verrast zijn.'

De Russen zeggen geregeld tegen de Nederlandse regering en het onderzoeksteam van MH17 dat zij desinformatie verspreiden. Bent u niet bang dat de Russen nu een stok hebben om ons mee te slaan. Zie je wel: jullie eigen minister verspreidt desinformatie. 'Het is geen desinformatie.'

Nou, u hebt verteld dat u daar was met Poetin en dat is niet waar.

'De inhoud is gewoon waar.'

U hebt verteld dat u daar was met hun leider en dat is niet waar.

'Dat de boodschapper een ander was, dat is waar, daar draai ik niet omheen. Daar moet je gewoon open over zijn. Maar de boodschap zelf, de informatie is gewoon juist. Was het verstandig om de bron te beschermen? Ja. Was het verstandig om de bron te beschermen op de manier waarop ik het heb gedaan? Nee, dat was onverstandig. Maar de informatie is juist.'

Het is nogal wat, ook inhoudelijk, dat u zegt dat Poetin oorlog zou zoeken met Europa.

'Hij zegt wat anders. Hij zegt: dit is mijn definitie van Groot Rusland. Als

Neuroloog **Farid Abdo**: 'Als de nabestaanden echt geen orgaandonatie willen, dan doen we het niet, ongeacht de wens van de donor' **P11**

DINSDAG 13 FEBRUARI 2018
VOLKSKRANT.NL

de Volkskrant

Zijlstra legde woorden Poetin verkeerd uit

Natalie Righton
Den Haag

Minister Halbe Zijlstra van Buitenlandse Zaken heeft Poetins uitspraken over Groot-Rusland verkeerd geïnterpreteerd. De woorden van de Russische president waren in de eerste plaats 'historisch' bedoeld en duiden niet op een militair voorname om het huidige Rusland uit te breiden.

Dat blijkt uit een toelichting van de voormalige Shell-topman Jeroen van der Veer aan *de Volkskrant*. Van der Veer vormde de bron van Zijlstra's gewraakte uitspraken. Hij was als president-directeur van Shell bij verscheidene gesprekken met de Russische president aanwezig en sprak daarover later, in 2014, met toenmalig VVD-fractievoorzitter Zijlstra.

Zijlstra's geloofwaardigheid als minister staat ter discussie nadat hij maandag in een interview met *de Volkskrant* heeft opgebiecht dat hij heeft verzonnen dat hij bij Poetin op bezoek is geweest. Zijlstra 'leende' het verhaal van Van der Veer en concludeerde uit diens woorden dat er oorlog dreigt met Rusland.

'Ik kon heel goed horen wat hij verstond onder Groot-Rusland', zei Zijlstra op een VVD-partijcongres in mei 2016. 'Want Groot-Rusland is waar hij naar terug wil. En zijn antwoord was: 'Dat is Rusland, Wit-Rusland, Oekraïne en de Baltische Staten. En Kazachstan was nice to have.'

Zijlstra wordt door zijn coalitiepartners gesteund omdat 'de inhoud van het verhaal niet ter discussie staat'. De leugen was 'onverstandig', oordeelt premier Mark Rutte, maar Zijlstra hoeft niet af te treden.

Het klopt wel dat hij in een breder gesprek met Zijlstra over Poetin heeft gesproken, laat Jeroen van der Veer per e-mail aan *de Volkskrant* weten. Maar de opmerking van Poetin over Groot-Rusland was 'historisch bedoeld'. 'Historisch gezien is Groot-Rusland groter dan huidige Rus-

Ex-topman van Shell Jeroen van der Veer, de bron van Zijlstra.

Foto EPA

Zijlstra heeft volgens Van der Veer de van hem gehoorde woorden van Poetin verkeerd geïnterpreteerd.

Foto ANP

land', schrijft Van der Veer. Hij vindt de interpretatie van Zijlstra 'dat huidig Rusland graag meer of veel invloed wil in wat Groot-Rusland was, logisch'. Maar, zegt Van der Veer, die 'interpretatie in agressieve zin' is 'niet aan mij noch mijn woordgebruik'. Van der Veer herkent zich ook niet in het citaat over Kazachstan. 'Hoe ik de specifieke landen destijds aan Zijlstra heb verteld, herinner ik mij niet. Maar de term 'nice to have' is niet een zegswijze van mij.'

Het rijtje landen dat wordt genoemd maakte vroeger inderdaad deel uit van een groot Russische Rijk. Het is geen geheim dat Poetin daar trots op is. Maar Rusland-kenners achten het onwaarschijnlijk dat hij zijn militair-strategische dagdromen in Zijlstra's aangehaalde bewoordingen heeft gedeeld met niet-Russische gasten.

'Dat is uitermate onwaarschijnlijk', zegt bijvoorbeeld Rusland-specialist Gijs Kessler van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis Amsterdam. 'Als Zijlstra zijn bron heeft geloofd, vraag ik me af hoe goed beslagen hij ten ijs komt als minister. Een andere mogelijkheid is dat hij op deze manier zijn politieke visie op Poetin objectiviteit probeert te verlenen. Beide kanten op pleit dit niet voor hem.'

Een woordvoerder van het Kremlin heeft nog niet gereageerd op vragen van *de Volkskrant* over de juistheid van de woorden die aan Poetin zijn toegeschreven. Het Russische persbureau Interfax schrijft wel dat Zijlstra heeft toegegeven dat hij 'twaalf jaar lang heeft gelogen over zijn aanwezigheid bij een bijeenkomst met de Russische president Vladimir Poetin'.

Minister Zijlstra wilde niet dat *de Volkskrant* zou onthullen dat Van der Veer zijn bron was, omdat hij Van der Veer en Shell dan mogelijk in de problemen zou brengen. Maandag bleek dat Zijlstra het mailverkeer tussen de krant en Van der Veer ten onrechte opvoert als bewijs dat hij de waarheid heeft gesproken over Poetin. Hij dwingt *de Volkskrant* daarmee alles openbaar te maken.

Vier gouden medailles bij vier Winterspelen

EN WEER MOET WÜST OP ZOEK NAAR EEN GELDSCHIETER **P3**

De glazen bollen van Jeff Koons

V ZOCHT HEM OP IN ZIJN NEW YORKSE ATELIER V4-6

Advertenties

ORGAANDONATIEWET

Senaat wil laatste woord voor nabestaanden

Eerste Kamerleden doen verwoede pogingen om de positie van nabestaanden te verstevigen in de discussie over een nieuwe orgaandonatiewet. Nabestaanden zouden, net als nu, het laatste woord moeten krijgen. Dit wil een groep senatoren vastleggen. De pogingen zijn bedoeld om twijfelende Eerste Kamerleden over de streep te trekken. Vandaag debatteert de Eerste Kamer weer over het initiatiefwetsvoorstel van D66-Kamerlid Pia Dijkstra. Het is de bedoeling dat de 75 senatoren daarna stemmen. Maar als het debat over het voorstel van PvdA, SP, GroenLinks, 50Plus en de Onafhankelijke senaatsfractie van de provinciale partijen uitloopt, kan de stemming ook worden verdaagd.

TEN EERSTE PAGINA 10-11

VOETNOOT GEWETEN

Lang heb ik gedacht dat het nieuwe extreem-rechts, dat verschilt van het oude omdat het bevolkingsgroepen tegen elkaar ophitst maar geweld niet expliciet verheerlijkt, om identiteit ging. Nu denk ik dat het om schuld en geweten gaat. Kijk naar de vijanden van extreem-rechts: de gutmenschen en de linkse kerk.

De wezenlijke belofte van extreem-rechts is dat het de kiezer zal verlossen van zijn slechte geweten. Daarom moet alles wat hem daaraan herinnert, bijvoorbeeld het politiek correcte taalgebruik, tot vijand worden verklaard.

Het nationalisme en het racisme - zwartjes zijn dom, maar ú niet - zijn doekjes voor het bloe-

den, want na de overwinning op het geweten rest de jungle en op die jungle zitten ook de veelal sociaal zwakke aanhangers van extreem-rechts niet te wachten.

Wie extreem-rechts effectief wil bestrijden, zal de al te begrijpelijke behoefte van de kiezer verlost te worden van zijn slechte geweten serieus moeten nemen.

Arnon Grunberg

Overal en altijd de **Volkskrant** lezen?

V Zet de Vop uw telefoon
Kijk op volkskrant.nl/digitaal

JAARGANG 96
48 pagina's
NUMMER
28529

€ 2,75

België € 3,10
Duitsland € 3,35
Frankrijk € 3,35
Luxemburg € 3,10
Oostenrijk € 3,35

Ten eerste Affaire-Zijlstra

Mark Rutte vindt dat Halbe Zijlstra een 'grote fout' heeft gemaakt door te liegen over een bezoek aan Poetins datsja. Maar aftreden is onnodig, vinden de premier en zijn coalitiegenoten. De oppositie heeft daarentegen veel vragen. Pijnlijke vragen.

Kamer wil spoeddebat over leugen

Natalie Righton
Den Haag

Minister Halbe Zijlstra van Buitenlandse Zaken moet zich vandaag in de Tweede Kamer verantwoorden nadat hij maandag in de Volkskrant heeft bekend dat hij loog over een ontmoeting met de Russische president Vladimir Poetin. De Tweede Kamer eist opheldering van de minister.

Regeringspartijen CDA en D66 steunen het verzoek van de oppositie voor een spoeddebat aan het einde van de middag. Volgens meerdere oppositiepartijen staat de geloofwaardigheid van de bewindsman op het spel. De coalitiepartijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie blijven de minister vooralsnog steunen.

Zijlstra is nog steeds van plan om dinsdagavond naar Moskou te vliegen. Hij heeft daar voor woensdag een afspraak met zijn Russische ambtgenoot Sergej Lavrov. Het kabinet-Rutte III beschuldigt het Russische regime openlijk van het verspreiden van desinformatie over onder meer de vliegkamp met de MH17.

Het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken wilde maandag niet

reageren op de leugen van Zijlstra. Wel liet woordvoerder Maria Zacharova weten dat Zijlstra woensdag nog gewoon welkom is in Rusland. 'We wachten in Moskou op onze Nederlandse collega's.'

Premier Mark Rutte, die al 'enkele weken' wist dat Zijlstra had gelogen over zijn bezoek aan Poetins datsja, vindt dat zijn partijgenoot nog 'geloofwaardig' is. Wel vindt hij dat Zijlstra een 'grote fout' heeft gemaakt door te beweren dat hij zelf bij Poetin was, terwijl hij de anekdote in werkelijkheid van iemand anders leende: 'Het was een onverstandige aanpak om het op die manier te doen, maar het was relevante informatie die hem ter ore was gekomen.' Volgens Rutte weten de Russen heel goed dat de inhoud klopt. 'Er is ook geen sprake van nepnieuws', zei hij. 'Er is alleen sprake van beschermen van een bron.'

Ook andere coalitiepartijen blijven Zijlstra steunen. 'Ik waardeer zijn openhartigheid', reageerde D66-leider Pechtold maandagochtend. 'Ik moet de eerste Rus nog tegenkomen die zijn fouten zelf rechtzet.' Het CDA vindt het handelen van Zijlstra weliswaar 'niet verstandig', maar vindt het tegelijkertijd wel goed dat hij heeft gewaarschuwd voor de Russische ambities om hun buurlanden te betrekken bij 'Groot-Rusland'. ChristenUnie-Kamerlid Joël Voordewind noemt het handelen van Zijlstra 'onjuist en ook onnodig'.

De oppositie neemt de kwestie hoog op. 'Het gaat niet meer alleen om de geloofwaardigheid van de minister, maar om die van Nederland', zegt PvdA-buitenlandwoordvoerder Lilianne Ploumen. GroenLinks-Kamerlid Bram van Ojik: 'Het trekt een wissel op de geloofwaardigheid van Zijlstra en zijn uitspraken kunnen in de toekomst op elk gewenst moment door Rusland of anderen tegen ons gebruikt worden.'

De PVV, SP en Forum voor Democratie trekken in twijfel of Zijlstra's positie als minister nog houdbaar is. De partijen spreken van 'desinformatie' (PVV), 'explosieve informatie' (SP) en 'aftreden' (Forum).

Vanmiddag moet blijken of de verdedigingslijn van Zijlstra over de weliswaar onhandig gepresenteerde, maar 'correcte boodschap' standhoudt in de Kamer. Zijlstra herhaalde maandag voor de camera's dat het 'dom' was om te liegen. 'Ik heb daar veel spijt van.' Of hij nog geloofwaardig door kan als minister, is aan de Kamer, vindt Zijlstra. Hij wil niet vooruitlopen op het debat.

Toenmalig Shell-topman Jeroen van der Veer (links) eind december 2006 in het Kremlin in Moskou in overleg met de Russische president Poetin (rechts) en andere partners van het zogeheten Sachalin-project. Voor dit olie- en gasplatform in Oost-Siberië werkte Shell toentertijd samen met staatsbedrijf Gazprom.

Foto Reuters

1 Weet hij een deel van de oppositie te overtuigen?

Ik heb gelogen. Vertrouw me.

Er zijn vele politici met een beter verhaal begonnen aan het debat van hun leven, maar Halbe Zijlstra moet het ermee doen. Zelf vindt de VVD'er in elk geval dat hij nog geloofwaardig kan optreden. 'Bij geloofwaardigheid hoort ook dat wanneer je zo'n domme fout maakt, je dat gewoon toegeeft', zei hij maandag tegen Nu.nl.

Het was voor de overlevingskansen van Zijlstra in alle opzichten beter geweest als hij zijn zonden eerder had opgebiecht. Mogelijkheden genoeg. Al in oktober publiceerde de Volkskrant een eerste artikel over de ongerijmdheden in zijn datsja-verhaal. De VVD'er heeft daarna maandenlang vragen over de kwestie ontweken. Pas toen de Volkskrant dreigde ook zonder zijn weerwoord over te gaan tot publicatie, besloot de minister van Buitenlandse Zaken zijn nepverhaal op te biechten.

Een van de gevolgen: Zijlstra moet nu om genade smeken in een Kamer die al vol in de campagne staat voor de gemeenteraadsverkiezingen. Zeker bij de oppositie is er nu nog minder aandrang tot mededogen.

Toch moet de minister in elk geval een deel van de oppositie overtuigen dat hij door kan als vaandeldrager van de Nederlandse diplomatie. Met alleen de steun van de coalitie wordt de lucht wel erg ijel voor Zijlstra. Een meerderheid van één zetel is een wankel vertrouwen voor een minister van Buitenlandse Zaken die onder meer moet beslissen over internationale missies. Juist bij dat soort kwesties is 'breed draagvlak' essentieel.

De potentiële ontsnapingsroutes zijn beperkt voor de VVD'er. SP, GroenLinks en Forum voor Democratie (FvD)

suggereerden meteen al dat Zijlstra moet vertrekken. De PVV kent doorgaans ook weinig genade en de PvdA heeft de vertrouwensvraag eveneens op tafel gelegd. Zijlstra kan vooralsnog alleen hoop putten uit de milde reactie van de kleine SGP op zijn misstap.

De vooruitzichten worden er niet beter op nu er ook weer twijfels zijn over het belangrijkste verdedigingsargument van Zijlstra. Volgens de VVD'er deed hij net alsof hij in 2006 zelf in Poetins datsja was om de identiteit van zijn bron te beschermen. Verder zou de strekking van zijn verhaal wel kloppen. Nu blijkt dat die bron - oud-Shell-topman Jeroen van der Veer - toch iets andere herinneringen heeft. 'Kazachstan is nice to have', waren volgens Zijlstra de woorden van Poetin. Dat was dus niet zo. En sprak de Russische president nu over de toekomst van 'Groot-Rusland' of het verleden?

Zijlstra moet nu gaan uitleggen wat er precies gebeurd is in een datsja waar hij nooit was.

2 Kan Zijlstra nog functioneren?

Een Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken moet volgens het cliché koopman en dominee zijn. Vooral die laatste rol wordt voor Zijlstra problematisch. Zijn biecht is inmiddels via internationale persbureaus als Reuters en AP de hele wereld overgegaan. Bij elk lastig buitenlands bezoek kan het voorval opgerakeld worden. Zeker als Zijlstra kritiek uit op een ander land, liggen de jibakken voor de hand. Wie luistert er naar een belerend lesje van een minister die ooit fabuleerde dat hij bij Poetin in een datsja zat?

De misstap van Zijlstra raakt ook de kabinetscampagne van minister Kajsa

LEUGEN ZIJLSTRA IN BUITENLANDSE MEDIA

Het nieuws over de liegende Nederlandse minister werd maandag overgenomen door verschillende Russische media. Zo schrijft het Russische persbureau Interfax dat Zijlstra heeft toegegeven dat hij 'twaalf jaar lang heeft gelogen over zijn aanwezigheid bij een bijeenkomst met de Russische president Vladimir Poetin'. Ook media in andere delen van de wereld deden er verslag van. Journalist Glenn Greenwald schreef op The Intercept: 'Nepnieuws is zeker iets om je zorgen over te maken wanneer het afkomstig is van buitenlandse tegenstanders, maar het is minstens zo zorgwekkend en bedreigend, zo niet meer, wanneer het afkomstig is van de eigen regeringen en media.'

Ten eerste

Deze vier pijnlijke vragen gaan het lot van Zijlstra bepalen

Ollongren tegen fake news in het hart. De D66-bewindspersoon wil dat mensen zich bewust worden van het gevaar van desinformatie, maar nu moet ze uitleggen waarom het verzinsel van Zijlstra weinig kwaad kan. Het was jaren geleden en hij heeft er afstand van genomen, aldus Ollongren. Ondertussen circuleerde op internet de ene gemanipuleerde foto na de andere. Halbe bij de maanlanding, Halbe bij de moord op Kennedy, Halbe bij een vissende Poetin.

Veel problematischer lijkt nog Nederlandse positie met betrekking tot MH17. Juist op dat uiterst gevoelige dossier is de positie Zijlstra het meest verzwakt. Zijn voorganger Bert Koenders kon in 2016 de Russische ambassadeur nog op het matje roepen, omdat het Kremlin 'onjuiste en onacceptabele' uitspraken had gedaan over het onafhankelijke onderzoek naar de ramp. Kan de VVD'er dat ook geloofwaardig doen? Geert Wilders

hoonde gisteren al dat de desinformatie nu juist vanuit Nederland blijkt te komen: 'De pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet.'

3 Wat wil de premier?

Het lot van Zijlstra hangt ook samen met het lot van de premier. De twee mannen trekken al jaren op. Ze waren namens de VVD de architecten van dit kabinet. Rutte kan zich niet afzijdig houden, al was het maar omdat Zijlstra meteen verklaarde dat zijn partijleider 'al enkele weken' op de hoogte was van de leugen. Rutte zag er geen aanleiding in om stappen te ondernemen. Zijlstra mag dan 'een grote fout' hebben gemaakt, volgens de pre-

Het lot van Zijlstra hangt ook samen met het lot van de premier. De twee trekken al jaren op

mier kan hij gewoon aanblijven omdat 'de inhoud van het verhaal staat'. 'Daarom is hij nog geloofwaardig.'

Een vertrek van Zijlstra zou ook afstralen op Rutte, die toch al niet zo'n beste reputatie heeft als personeelsmanager. In het vorige kabinet sneuvelden drie VVD-ministers en twee VVD-staatssecretarissen. Het kabinet-Rutte III is amper van start of zijn minister van Buitenlandse Zaken wankelt al.

Dat is des te pijnlijker omdat de benoeming van Zijlstra op Buitenlandse Zaken meteen vragen oproept. De Fries had zich nooit een toneel van diplomatie getoond en op het internationale toneel had hij weinig ervaring. Juist om die kritiek te weerspreken gingen VVD-spindoctors het verhaal over het vermeende bezoek van Zijlstra aan Poetin recycleren. Als Zijlstra's politieke loopbaan dinsdag eindigt, dan komt dat ook door de keuze van de premier om hem naar Buitenlandse Zaken te sturen. Op een andere post was er waarschijnlijk nooit meer iets van Zijlstra's verzonnen verhaal vernomen.

Rutte zal er alles aan doen om zijn vertrouweling overeind te houden, maar welke prijs wil hij betalen? Electorale rivalen als de PVV en FvD zullen met sardonisch genoegen blijven terugkomen op 'de leugens van de VVD'. Ook buiten het Binnenhof zal er weinig begrip zijn. Media als *Het Financieele Dagblad* en *Elsevier* – niet onbelangrijk voor de VVD – zijn nu al helder in hun oordeel: Zijlstra kan beter zijn biezen pakken.

Rutte zegt altijd dat hij loyaal is aan zijn mensen, maar die loyaliteit gaat vergezeld van een grote onwil om te erkennen dat een keuze niet goed heeft uitgepakt. Ministers als Ard van der Steur en Ivo Opstelten mochten van de premier aanblijven, terwijl ze hun vertrouwen in de Kamer eigenlijk al hadden verspeeld. Het werd een lijdensweg. Voor Zijlstra dreigt hetzelfde. Als hij aanblijft, kan hij zich geen fouten meer permitteren.

4 Hoe sterk is de coalitie?

Zijlstra heeft tijdens zijn lange carrière op het Binnenhof veel goodwill opgebouwd. De Fries staat bekend als een joviale en betrouwbare onderhandelingspartner. Het verklaart voor een deel de milde reacties vanuit de coalitie. D66-leider Alexander Pechtold ging daar het verst in. Hij prees zelfs Zijlstra's 'openhartigheid'. 'Ik moet de eerste Rus nog tegenkomen die zijn fouten rechtzet.'

Er zijn ook zakelijke redenen voor de solidariteit met de VVD-bewindspersoon. De prille coalitie moet nog bewijzen dat de samenwerking hecht blijft, ook onder moeilijke omstandigheden. Zolang premier Rutte achter Zijlstra staat, zijn ook CDA, D66 en ChristenUnie bijna verplicht loyaal te blijven. Anders dreigt zelfs een kabinetscrisis.

Het is vooral de vraag wat de houdbaarheidsdatum van de loyaliteit is. Heel Nederland kan nu zien hoe Zijlstra tijdens het VVD-congres in 2016 zonder met de ogen te knipperen loog over zijn bezoek aan de datsja. Zeker iemand als Buma betaalt een prijs als hij daar nu vergoelijkend over doet. De CDA-leider heeft in het verleden op hoge toon gewaarschuwd voor 'de verdere teloorgang van het vertrouwen in de politiek'. Hij hekelde de 'hele en halve onwaarheden' die het vorige kabinet zou hebben verkondigd. De titel van zijn laatste boek paste in die stijl: *Tegen het cynisme*.

Als het CDA en de rest van de coalitie toch trouw blijft aan Zijlstra, kan de minister van Buitenlandse Zaken misschien overleven. Het cynisme in de politiek zal er niet minder om zijn geworden.

► **PEILING PAGINA 6**
Kan Zijlstra aanblijven?

Ten eerste

DUITSLAND

Schulz treedt terug, chaos dreigt bij SPD

De Duitse sociaal-democratie dreigt af te glijden in chaos. Dinsdagavond trad Martin Schulz officieel terug als SPD-partijvoorzitter. Als tijdelijke opvolger had hij fractievoorzitter Andrea Nahles aangewezen, maar het partijbestuur besloot op het laatste moment anders. In april mogen de leden een nieuwe voorzitter kiezen. Tot die tijd krijgt de Hamburgse burgemeester Olaf Scholz de leiding. Deze constructie kwam tot stand na kritiek op de 'achterkamertjesdeal' tussen Schulz en Nahles, die niet met het partijbestuur was overlegd. Bovendien is Nahles op dit moment geen lid van het partijbestuur. Dat maakt het voorzitterschap

juridisch onmogelijk. Terwijl de SPD achter gesloten deuren druk was met het schuiven met poppetjes, vertaalde de partijcrisis zich naar een nieuw virtueel populariteitsdieptepunt. In een peiling van het weekblad *Der Spiegel* haalde de SPD 17 procent, nog maar 2 procent boven de rechtse AfD. De beslissing is overigens geen motie van wantrouwen van het partijbestuur aan Nahles, eerder een poging om de gemoederen tot bedaren te brengen zodat Nahles straks kan beginnen met een officieel mandaat. Het zou het voor het eerst in de 155-jarige geschiedenis van de sociaal-democraten zijn dat een vrouw de scepter zwaait. Sterre Lindhout

Dat de grote gevechtsoperaties achter de rug zijn, betekent niet dat we IS definitief hebben verslagen

Rex Tillerson De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken waarschuwt dinsdag in Koeweit dat terreurgroep Islamitische Staat nog niet is uitgeschakeld. Tillerson stelde dat de jihadisten in Syrië en Irak proberen ondergronds te gaan.

SEKSUELE UITBUITING

Eis tot 5 jaar cel tegen Hongaarse familie

Wegens de seksuele uitbuiting van zeker 21 jonge vrouwen heeft het Openbaar Ministerie (OM) straffen van achttien maanden tot vijf jaar cel geëist tegen een Hongaarse familie. De meisjes, vaak pas 18 of 19 jaar oud, werden naar Nederland gehaald om vooral in Den Haag in de prostitutie te werken. De tien verdachten zijn een broer en zussen met hun partners die bewust meisjes kozen die het moeilijk hadden, bijvoorbeeld omdat ze uit een gebroken gezin kwamen. Volgens het OM wisten de jonge vrouwen dat zij als prostituee gingen werken, maar waren hun werkomstandigheden heel anders dan eerder in Hongarije was aangegeven. ANP

ISRAËL

'Politie ziet grond voor aanklacht Netanyahu'

De Israëliische politie ziet voldoende redenen premier Benjamin Netanyahu aan te klagen voor twee gevallen van omkoping. Volgens de krant *Haaretz* gaat het in 'zaak 1000' om de beschuldiging dat Netanyahu buitensporige cadeaus van rijke weldoeners heeft aangenomen in ruil voor politieke gunsten. 'Zaak 2000' behelst een deal die Netanyahu wilde sluiten met de uitgever van het dagblad *Yedioth Ahronoth*. In ruil voor positieve berichtgeving zou de premier de concurrerende krant *Israel Hayom* benadelen. Netanyahu, die alle aantijgingen ontkent, is sinds de affaire ruim een jaar geleden ging spelen al meerdere keren als verdachte verhoord. ANP

NEW YORK

Miljoenen na overschilderen graffiti

Een projectontwikkelaar in New York moet 5,4 miljoen euro betalen aan een groep graffiti-artisten vanwege het overschilderen van hun werk, en het latere slopen van de gebouwen waarop de *pieces* te zien waren. Het complex 5Pointz in de wijk Queens groeide in de jaren negentig uit tot een centrum voor straatkunst en hiphop. Nu staan er appartementengebouwen. Foto AFP

Zijlstra stapt op na zijn 'grootste fout'

Nog voor het Kamerdebat over zijn verzonnen ontmoeting met Poetin is begonnen, maakt een geëmotioneerde Halbe Zijlstra zijn vertrek bekend als minister – en waarschijnlijk uit de politiek.

Natalie Righton
Den Haag

Een brok in zijn keel. De tranen wegslikkend. Halbe Zijlstra (49) wordt overmand door emoties als hij zijn aftreden als minister van Buitenlandse Zaken aankondigt in de plenaire zaal van de Tweede Kamer. Het was zijn droombaan, hij werkte elf jaar met hart en ziel voor de VVD om beloofd te worden met een ministerspost. Na amper vier maanden struikelt Zijlstra over een onnodige leugen. 'Het is de grootste fout in mijn gehele carrière.'

Nog voordat het Kamerdebat over zijn verzonnen ontmoeting met Poetin kan beginnen, leest Zijlstra zijn verklaring voor. 'Ik sta hier met een zwaar gemoed. Ik had het niet moeten doen. Het spijt mij zeer.' Hij oordeelt hard over zichzelf: 'Mijn geloofwaardigheid moet boven iedere twijfel verheven zijn.' Om het ambt van minister van Buitenlandse Zaken 'niet te belasten, zie ik geen andere optie dan vandaag mijn ontslag aan te bieden aan Zijne Majesteit de Koning. Ik doe dat met spijt in mijn hart.'

Premier Rutte staat in Vak K naast Zijlstra en omhelst zijn partijgenoot. Ook Rutte is emotioneel. Hijen Zijlstra zijn persoonlijk 'bevriend', zal hij later vertellen. Kamervoorzitter Arib schorst het debat zodat partijen kunnen overleggen: hoe nu verder? De bloeddorstige oppositie krijgt niet het debat dat het wenste. Zijlstra vertrekt al voor de strijd is gestreden.

De oud-bewindsman wordt buiten de Kamer opgewacht door een haag journalisten. In het felle licht van de camera's oogt hij vermoeid. 'Dit was het dan', zegt hij. 'Na elf jaar. Ik ben dank-

baar dat ik het land zo lang heb mogen dienen. Het is jammer dat het op deze manier eindigt.' Later op de avond zal hij een 'glas wijn drinken' met zijn vrouw, zegt Zijlstra. Hij ziet zichzelf niet terugkeren in de politiek. Zijn schouders hangen. Hij duwt zich een weg door de journalisten met vragen.

Rutte neemt het stokje over. Hij erkent dat ook hij is aangedaan door het ontslag van zijn minister. 'We vertrouwen elkaar. Ik mis hem enorm.'

Binnen in de plenaire zaal discussiëren Kamerleden of ze nog een debat willen met de premier. De PVV vindt

Volgens Rutte ging het om 'een zonde, maar geen doodzonde'

het niet nodig nu Zijlstra 'in een waardige toespraak zijn aftreden heeft bekendgemaakt', zegt Raymond de Roon. Maar het debat komt er op verzoek van de coalitiepartijen toch. VVD, CDA, D66 en ChristenUnie willen de gifbeker volledig leegdrinken en niet op een later moment – nóg dichterbij de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart.

VVD-fractievoorzitter Klaas Dijkhoff en partijleiders Sybrand Buma (CDA), Alexander Pechtold (D66) en Gert-Jan Segers (CU) erkennen dat het aftreden van Zijlstra onvermijdelijk was geworden. Ze benadrukken ook dat ze Zijlstra al die jaren van een andere kant hebben gezien: 'eerlijk en zonder verborgen agenda' (Buma), 'een recht door zeepoliticus' (Pechtold). Dijkhoff: 'Deze

afloop is niet representatief voor zijn carrière.'

Segers herhaalt zijn boodschap over de genadeloze politiek: 'We zitten hier allemaal als zwakke mensen die vroeg of laat een misstap maken en genade nodig hebben.' Kees van der Staaij (SGP) noemt Zijlstra 'een integer persoon.'

De rest van de oppositie kent die genade niet. 'Zijlstra verzon gewoon een of ander lulverhaal', zegt Thierry Baudet van het Forum voor Democratie. Samen met GroenLinks hamert hij erop dat Zijlstra chantabel was en dat Rutte had moeten ingrijpen.

Ook andere oppositieleden sparen Rutte niet. Ze leggen hem het vuur aan de schenen over het niet-informeren van de Kamer zodra hij van Zijlstra hoorde dat hij had gelogen. Rutte lijkt even in de problemen te komen als hij beweert dat hij 'geen herinnering meer heeft' of hij binnen de VVD heeft gedeeld dat Zijlstra had gelogen. PvdA'er Asscher, in het vorige kabinet vicepremier, zegt dat hij dit niet gelooft omdat hij Rutte kent als een 'control freak'.

Rutte erkent dat hij een 'politieke inschattingsfout' heeft gemaakt. Rutte noemt twee cruciale momenten waar het bij hem misging. 'Ik ben niet aangeslagen op het stuk van oktober (toen de *Volkscrant* al schreef over twijfels over Zijlstra's Poetinbezoek, red.). En ik heb deze week gedacht dat Zijlstra een zonde had begaan, maar geen doodzonde. Mijn overtuiging was: met een goed parlementair debat is dit politiek op te lossen. Zo zat ik in de wedstrijd.'

Het resultaat is een bitter verlies. Rutte mag blijven, zij het dat 43 Kamerleden een motie van wantrouwen tegen hem steunen. Maar zijn vriend en partijgenoot Zijlstra vertrekt.

Welke opvolgers heeft de VVD?

Remco Meijer
Den Haag

Gezocht: een nieuwe minister van Buitenlandse Zaken. Vereist: een VVD-lidmaatschap, het liefst wat politieke ervaring en vooral de bereidheid het risico te nemen voortijdig op het Haagse slagveld te sneuvelen.

Heeft de VVD opvolgers in huis voor Halbe Zijlstra? Tijdens de formatie zong veelvuldig de naam rond van Han ten Broeke (48), Kamerlid sinds 2006 en woordvoerder buitenland bovendien. Snel, scherp en slim. Hij kent de Haagse mores, voor premier Mark Rutte altijd een belangrijke pre als hij mensen voor politieke posities zoekt. Zijlstra moest beloofd worden en kreeg voorrang, dus wie weet is nu Ten Broeke aan de beurt.

In de fractie heeft nog altijd Jeanine Hennis (44) zitting, de minister van Defensie die in het vorige kabinet de eindstreep net niet haalde. Dat zou meteen het bezwaar tegen een mogelijke kandi-

Han ten Broeke

Jeanine Hennis

Hans van Baalen

Edith Schippers Foto's ANP

datuur kunnen zijn: haar aftreden op 4 oktober ligt nog zo vers in het geheugen, dat deze vacature waarschijnlijk te vroeg komt.

Dan is er de ervaren rot Hans van Baalen (57), voor wie het adagium zou kunnen gelden: als je al zo vaak bent gepasseerd, kom

je vanzelf een keer aan de beurt. Van Baalen was lid van de Tweede Kamer en is sinds 2009 lid van het Europees Parlement. Toen, en in 2014, was hij lijsttrekker bij de Europese verkiezingen. Hij heeft veel buitenlandervaring bovendien.

Zou misschien Edith Schippers (53) te porren zijn voor een terugkeer in de politiek? Voor zover bekend heeft zij nog geen nieuwe baan geaccepteerd. Ze is ervaren, zij het niet speciaal op de buitenlandportefeuille, en beheerst het verkeer met de Tweede Kamer. Er zijn meer voorbeelden van bewindslieden die ferm het Binnenhof verlieten maar later toch terugkeerden – zie in dit kabinet CDA-minister Ank Bijleveld.

Rutte liet na het terugtreden van Zijlstra dinsdag weten 'tijd' te nemen voor het zoeken naar een opvolger. De politieke leiding over het ministerie is voorlopig in handen van Sigrid Kaag, de D66-minister voor Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Handel.

Hoe Zijlstra’s leugen hem achtervolgde

DE EERSTE ARGWAAN
16 – 26 OKTOBER 2017

‘Een verrassende keuze.’ Het zijn de meest gehoorde woorden op het Binnenhof als op 16 oktober 2017 duidelijk wordt dat Halbe Zijlstra naar voren wordt geschoven als de nieuwe minister van Buitenlandse Zaken. Verrassend, want hij staat niet bekend om zijn buitenlandervaring.

Dat zien journalisten verkeerd, vinden VVD-spindoctors. Zijlstra is ‘de wereld overgevlogen voor Shell’ en zou een bomaanslag in Colombia hebben meegemaakt. En, zo wordt benadrukt: hij ontmoette zelfs ooit president Poetin in diens buitenhuis in Rusland. Daar zou hij, in gezelschap van Shell-topman Jeroen van der Veer, hebben gehoord hoe Poetin zijn plannen ontvouwde om terug te keren naar een Groot Russisch Rijk. Het zou Zijlstra’s blik op de geopolitiek voorgoed hebben veranderd.

Het verhaal wekt verwondering op de Volkskrant-redactie. Hoe kwam Zijlstra terecht in die datsja? Poetin ontmoet jaarlijks misschien twee of drie Nederlanders en dan alleen als ze hooggeplaatst zijn, zoals de koning. Zijlstra was voor zijn Kamerlidmaatschap slechts gemeenteraadslid in Utrecht geweest. Met zijn ICT-eenmansbedrijf begeleidde hij inderdaad soms projecten voor Shell, maar hij zat zeker niet in de bedrijfstop.

Argwaan dat het datsja-verhaal misschien niet klopt, ontstaat voor het eerst op woensdag 25 oktober 2017 om 15.28 uur als de Volkskrant een e-mail van Jeroen van der Veer krijgt doorgestuurd waarin staat: ‘In al mijn bezoeken aan president P, daar was Halbe niet bij.’

Wanneer de krant de hoofdwoordvoerder van de VVD-fractie vraagt hoe het zit, belooft hij navraag te doen bij Zijlstra zelf. Zijlstra maakt zich dan al zorgen, zal hij later toegeven in het interview van 10 februari waarin hij al zijn leugens opbiecht. ‘Ik zat in Londen en ik weet nog dat iemand mij dat AD-verhaal toestuurde (waarin het verzonnen datsja-verhaal stond, red.) en toen kreeg het een heel andere lading. Want toen werd het: kijk die Zijlstra eens internationale ervaring hebben. Terwijl ik alleen dat inhoudelijke verhaal wilde vertellen. Vanaf dat moment heb ik iedereen die daar een vraag over stelde gezegd: ik ga daar niks over zeggen. Want ik dacht: ik ga dit verhaal niet verder aanwakkeren.’

Achteraf gezien is dit het moment dat de nog niets eens aangetreden minister van Buitenlandse Zaken chantabel werd. Hij droeg een groot geheim met zich mee.

De volgende dag – het is donderdag 26 oktober – gaat het hele kabinet inclusief Zijlstra op het bordes op de foto met de koning. De Volkskrant belt weer met de VVD-woordvoerder voor een reactie in de editie van de zaterdag. Maar hij sms’t terug dat hij de vorige dag niet met Zijl-

stra over de kwestie heeft kunnen spreken. De krant wordt doorverwezen naar zijn nieuwe woordvoerders bij Buitenlandse Zaken, want: ‘Hij is nu minister.’

Op donderdag 26 oktober om 14.51 uur – net ná de bordesscène – stuurt de Volkskrant daarom een e-mail naar de twee vaste woordvoerders van de minister van Buitenlandse Zaken. Onderwerp van de email: ‘Urgent: wederhoor Zijlstra.’

De minister zal persoonlijk de volgende ochtend vóór 12 uur bellen met het antwoord, laat zijn kersverse woordvoerder weten. Volgens haar ligt het allemaal ‘best ingewikkeld’ en is er ‘geen simpel ja of nee’ op het datsja-verhaal te geven.

Zijlstra zakt dan al verder weg in een moeras van onwaarheden. Bij het kennismakingsgesprek met zijn communicatieteam op vrijdag 27 oktober zegt Zijlstra dat hij de datsja-vragen van de Volkskrant ‘persoonlijk wil oplossen’, vertelt een van de aanwezigen. Enkele teamleden zullen zichzelf later voor het hoofd slaan dat ze toen niet hebben doorgevraagd.

ZIJLSTRA DUIKT
27 OKTOBER ‘17 – 8 JANUARI 18

Zijlstra belt die vrijdag niet met de Volkskrant. ‘Ik ben het gaan wegduwen’, zal hij later toegeven. Zijn woordvoerder belt wel. Deze zegt dat de minister te druk is, en voegt daaraan toe dat Zijlstra wil ‘bevestigen noch ontkennen’ dat hij als ondernemer ooit in een buitenhuis met Poetin was. De reden is dat hij ‘niet op het verleden wil ingaan’.

Ze vertelt er ook bij dat binnen het ministerie inmiddels wordt gezegd dat Zijlstra wel in de datsja was, maar niet aan de gesprekstafel zat. Ook zouden sommige mensen er ‘belangen’ bij hebben om niet te vertellen dat de gesprekken met Poetin plaatsvonden. Ook bij de VVD vinden ze dit een plausibele verklaring.

De Volkskrant publiceert dit weerwoord op zaterdag 27 oktober. Een paar dagen later neemt een voormalige Shell-collega van Zijlstra contact op. Hij heeft het stukje gelezen en kan het niet geloven. ‘Hij had de positie daar totaal niet voor’, zegt de man die meer dan twintig jaar bij Shell werkte. ‘Zijlstra was toen maar een simpele ingehuurd kracht. Hij was betrokken bij het opzetten van een creditcardsysteem voor Shell-managers. We zaten met een man of zes op een afdelinkje boven Den Haag Centraal. Wij kwamen niet in de búúrt van Van der Veer, laat staan bij Poetin.’ Hij noemt het idee dat Zijlstra samen met de Shell-topman en Poetin in een kamer zat ‘volstrekt belachelijk’ en ‘lachwekkend’.

Op 31 oktober stuit de krant op het filmpje van het VVD-congres van 21 mei 2016, waarop te zien is hoe Zijlstra zijn leugen publiekelijk verkondigt. ‘Ik was begin 2006 aanwezig in de datsja van

Nog voor hij werd benoemd tot minister van Buitenlandse Zaken, maakte het datsja-verhaal Halbe Zijlstra kwetsbaar. Een reconstructie van de ontmaskering in vijf delen.

Door **Natalie Righton** Foto’s **Freek van den Bergh**

Een minister met een groot geheim

In al mijn bezoeken aan president P, daar was Halbe niet bij

Shell-topman Jeroen van der Veer in een aan de Volkskrant doorgestuurde mail

Vladimir Poetin. Ik was medewerker. Ik was weggestopt achterin het zaaltje waarin het plaatsvond. Maar ik kon heel goed horen wat het antwoord van Vladimir Poetin was op de vraag wat hij verstond onder Groot Rusland. Want Groot Rusland is waar hij naar terug wil. En zijn antwoord was: Dat is Rusland, Wit-Rusland, Oekraïne en de Baltische Staten. En Kazachstan was nice to have.’

Zijlstra noemt hierin voor het eerst een datum van zijn vermeende bezoek: ‘Begin 2006.’ Dat maakt het makkelijker om gericht vragen te stellen aan mensen die Zijlstra in die tijd kenden.

In de dagen en weken erna, als de Volkskrant aan Zijlstra’s woordvoerder vraagt wanneer de minister kan uitleggen hoe het zit met die datsja, is de bewindsman te druk, op reis of ziek. De woordvoerder herhaalt vanaf dat moment consequent dat de minister het verhaal ‘het beste zelf persoonlijk kan uitleggen’. Maar er komt geen afspraak.

In november doet de Volkskrant ook in Moskou navraag naar Zijlstra’s Ruslandervaring. Een woordvoerder van president Poetin laat weten dat bij het Kremlin niets bekend is over een eerdere ontmoeting van Zijlstra, Poetin en Van der Veer. ‘Helaas hebben we de lijst met aanwezigen niet meer.’ Dat is vreemd, want iedereen die in de buurt komt van de president wordt om veiligheidsredenen uitgebreid gescreend.

In december heeft Zijlstra een gesprek

met NRC Handelsblad, waarin hij ook vertelt over zijn ervaringen in de datsja. Net voor zijn aftreden op 13 februari beweert Zijlstra in de beantwoording van Kamer-vragen dat hij tijdens dit gesprek in december voor het eerst al heeft toegegeven dat hij ‘niet zelf bij de bijeenkomst met president Poetin aanwezig was’. Het transcript dat NRC Handelsblad heeft van dat gesprek schept een ander beeld. Zijlstra laat in het midden of hij elders in de datsja zat. ‘Waar ik was gaan we maar even niet op in’, zegt Zijlstra. NRC besluit daarop de hele passage te schrappen. De minister ontsnapt zo aan de waarheid.

VAN DER VEER LAAT
ZIJLSTRA VALLEN
9 JANUARI – 9 FEBRUARI 2018

Als de minister ruim twee maanden in functie is, in januari, vermoedt de Volkskrant dat zijn eerste bezoek aan Moskou aanstaande is. Het MH17-dossier is belangrijk voor Nederland, dus Zijlstra moet vast persoonlijk contacten gaan leggen in Rusland. Het datsja-verhaal wordt weer relevant: heeft Zijlstra een goede band met Poetin en kan dat helpen in het MH17-dossier?

De Volkskrant dient op dinsdag 9 januari daarom wederom schriftelijke vragen in bij Buitenlandse Zaken. De zogs-

► LEES VERDER OP **PAGINA 9**

AFTREDEN Halbe Zijlstra en Mark Rutte nadat Zijlstra de verklaring heeft afgelegd waarin hij zijn aftreden bekendmaakte.

Hoe Zijlstra's leugen hem achtervolgde

► VERVOLG VAN PAGINA 7

vrouw belooft op zoek te gaan naar 'een geschikt moment' om met Zijlstra zelf te spreken over de kwestie. De diplomate weet, zo stelt BZ achteraf, op dat moment ook nog niet van de leugen van Zijlstra. Dat krijgt ze op 31 januari pas te horen.

Drie weken later vraagt *de Volkskrant* waarom de minister nog steeds geen antwoord wil geven. Een afspraak wordt zowaar vastgelegd: op donderdag 1 februari om 18.00 uur heeft hij een paar minuten tijd. Maar op de dag zelf wordt de afspraak weer afgezegd. Zijlstra is te druk en moet die donderdagavond naar het Bewindspersonenoverleg van de VVD. Dat is een wekelijkse ontmoeting van de VVD-top.

Premier Rutte heeft er 'geen actieve herinnering' aan of hij de leugen van Zijlstra tijdens dat topperleg heeft gehoord of op een ander moment in die week, zal hij later tegen de Kamer zeggen. Ook Zijlstra zou niet meer weten wanneer in die week hij Rutte heeft ingelicht. 'We kunnen het niet precies terughalen', zegt Rutte.

De premier herinnert zich wel wát er werd gezegd: 'De heer Zijlstra vertelde mij: dit ernstige feit heeft zich voorgedaan, ik heb daarover gelogen; *de Volkskrant* is met een stuk bezig en ik ga in dat stuk volledige openheid geven; dat komt zeer binnenkort.' Rutte wil naar eigen zeggen de primeur van *de Volkskrant* niet in de weg zitten en besluit daarom de Kamer niet de informeren.

Op donderdag 1 februari deelt Shell-topman Van der Veer cruciale nieuwe informatie met *de Volkskrant*, na een overleg in de Tweede Kamer. Op de vraag of het mogelijk is dat Zijlstra misschien wel in de datsja aanwezig was, maar dat hij hem is vergeten, zegt hij: 'Dat lijkt mij onwaarschijnlijk'. Hij moet er ook een beetje bij lachen. En dan, luid en duidelijk: 'Ik herhaal: ik heb nooit tegelijk met de heer Poetin en de heer Zijlstra in één kamer gezeten.' Hoe het kan dat de minister dit dan toch blijft volhouden? 'Dat moet de heer Zijlstra zelf maar uitlegen.'

Kort erna vertellen twee andere voormalig Shell-collega's dat Zijlstra in zijn vroegere werk naar hun weten geen directe toegang had tot Van der Veer. Over een eventuele ontmoeting met Poetin, zegt de een: 'Hij heeft mij er in ieder geval nooit iets over verteld.' De ander: 'Het is niet aannemelijk.'

Om Zijlstra tot een antwoord te dwingen, belt *de Volkskrant* op vrijdag 2 februari met het hoofd communicatie van Buitenlandse Zaken om de ernst van de situatie te benadrukken. 'Zijlstra moet nu echt gaan praten. Want wij gaan publiceren. Desnoods met de mededeling dat Zijlstra weigert te antwoorden.' Een uur later belt Zijlstra's woordvoerder terug met een voorstel: een 'breder gesprek' over het buitenlandbeleid van de minister nadat hij terug is uit Moskou: op vrijdag 16 februari.

De Volkskrant slaat het voorstel af en legt op dinsdag 6 februari om 13.00 uur een te publiceren artikel voor over de valse datsja-beweringen. De minister krijgt 48 uur om te reageren.

Diezelfde avond krijgt de krant het aanbod om mee te vliegen naar Moskou en in het vliegtuig met Zijlstra te spreken over de datsja en een 'breder Rusland-verhaal'. Een snoepreisje? Buitenlandse Zaken ontkent: 'Dat is niet de indruk die wij willen wekken.' Waarom Zijlstra het gesprek niet telefonisch kan voeren, wordt dan niet duidelijk. Buitenlandse Zaken zegt achteraf dat de twee pogingen om het weerwoord in of na Moskou te geven uitsluitend het gevolg waren van agendatechnische problemen.

Het ultimatum wordt echter gehandhaafd en de publicatie kruipt dichterbij.

AFSCHEID Halbe Zijlstra stapt in de auto nadat hij zijn aftreden bekend heeft gemaakt.

WEERWOORD BUITENLANDSE ZAKEN

Op de vraag of het klopt dat Buitenlandse Zaken e-mails heeft gelekt tussen Van der Veer en *de Volkskrant*-hoofdredacteur, wil het departement geen uitsluitsel geven. 'U vraagt om bevestiging of er achtergrondinformatie is gegeven vanuit BZ. Maar de aard van achtergrondinformatie is dat daar niet op ingegaan kan worden.'

Verder meldt het departement: 'Het ministerie van Buitenlandse Zaken is op 31 januari 2018, ruim een week voorafgaand aan het afgenomen interview met *de Volkskrant*, op de hoogte gesteld van het volledige verhaal van voormalig minister Halbe Zijlstra. De minister heeft steeds aangegeven persoonlijk met de *VK* hierover te willen spreken. Dat lukte vanwege ziekte, ingeplande AO's en de (reis)agenda, de minister bezocht o.a. China en Japan, pas op zaterdag 10 februari 2018, direct na terugkeer op Schiphol.'

Op woensdag 7 februari belt de woordvoerder om 07.15 uur 's ochtends op met de vraag of *de Volkskrant* de publicatie wil uitstellen als de minister bereid is om op zaterdag 10 februari face to face te praten en het 'hele verhaal te vertellen'. *De Volkskrant* accepteert het aanbod. Zijlstra weet ondertussen wat hem te doen staat. Vanuit Japan licht hij Van der Veer in over de aanstaande publicatie. De oud-Shell-topman is nodig voor de verdedigingslijn die Zijlstra heeft voorbereid: de inhoud klopte wel.

ZIJLSTRA TREKT ZIJN CONCLUSIE EN TREEDT AF 10 FEBRUARI – 13 FEBRUARI 2018

Gekleed in een trui en met vermoeide ogen gaat Zijlstra zaterdagochtend zitten aan de tafel in de persruimte van Schiphol. 'Omdat dat klopt', antwoordt hij onomwonden op de vraag waarom voormalig Shell-topman Jeroen van der Veer blijft volhouden dat Zijlstra er niet bij was. 'Het is vrij simpel: ik was daar niet bij.'

Jeroen van der Veer, de leugen, alles komt op tafel. Hij heeft wel één verzoek: of *de Volkskrant* niet wil melden dat hij Van der Veer bij naam heeft genoemd. Hij wil Shell er graag buiten houden, in het belang van het bedrijf. 'Ik wil niet dat je de connectie maakt dat ik zeg dat hij het is', zegt Zijlstra. Hij zegt zich wel te kunnen voorstellen dat *de Volkskrant* hem 'niet zomaar meer gelooft' als hij een naam noemt en dus stuurt hij erop aan om bij Van der Veer te checken of het inhoudelijk klopt wat hij heeft gehoord over Poetin.

Zijlstra oogt ontspannen. Hij vertelt na afloop van het interview over zijn zoon die hij naar hockey gaat brengen en neemt vriendelijk afscheid.

Zaterdagmiddag belt hij de VVD-woordvoerder, die naar eigen zeggen nog niets wist van de leugen. Zondagmiddag belt hij met een klein groepje VVD'ers: Mark Rutte, Klaas Dijkhoff, Han ten Broeke. Ook de fractievoorzitters van de coalitiepartijen en de drie vicepremiers krijgen een telefoontje. De lijn van het verhaal: ik heb gelogen. Maar de inhoud van wat ik heb gezegd klopt.

De coalitiegenoten geloven Zijlstra – mede omdat hij hen vertelt dat de voormalige Shell-topman Van der Veer hem steunt. Zowel bij de VVD als bij coalitiepartijen heerst zondagavond het idee dat Zijlstra de leugen kan overleven. Ze omarmen zijn verdedigingslijn.

De Volkskrant checkt het verhaal on-

dertussen bij Van der Veer en krijgt op zondag een wat cryptische mail terug. Of de inhoudelijke boodschap van Poetin klopt? 'Qua strekking wel, dus Groot Rusland is (historisch gezien) groter dan huidig Rusland. Hoe ik de specifieke landen destijds aan Zijlstra heb verteld, herinner ik mij niet. ('Nice to have' is niet een zegswijze van mij).'

Omdat de e-mail nog vragen oproept en Ruslandkenners het onwaarschijnlijk achten dat Poetin deze woorden zo heeft gezegd, besluit *de Volkskrant* het voor rekening van Zijlstra te houden dat de inhoud van Poetins boodschap klopt.

Tot verbazing van de Volkskrant-redactie zeggen Zijlstra, premier Rutte en coalitiegenoten Pechtold en Segers voor de camera dat de inhoud van de boodschap klopt en is bevestigd aan *de Volkskrant*. 'Zo maakt Zijlstra misbruik van de off the record-beloofte om de krant als een soort getuige à décharge op te kunnen voeren', schrijft hoofdredacteur Philippe Remarque maandag aan Van der Veer. Hij legt hem uit dat we door toedoen van de minister zijn identiteit niet meer anoniem kunnen houden en vraagt hem om nadere herinneringen.

Van der Veer vindt het zielig voor de minister, laat hij *de Volkskrant* later weten. De manier waarop hij zijn mail van zondag heeft opgesteld, is expres een beetje vaag zodat hij zoveel mogelijk voor de minister opkomt, maar toch dichtbij de waarheid blijft. Na enig doorvragen schrijft en vertelt hij wat Poetin exact heeft gezegd: Zijlstra heeft de woorden van president Poetin over Groot Rusland agressiever geïnterpreteerd dan hij ze heeft gezegd. 'Andere interpretaties (in agressieve zin) zijn niet aan mij noch mijn woordgebruik', schrijft Van der Veer. En 'Kazachstan is nice to have' is helemaal nooit gezegd, benadrukt hij nogmaals.

Dat nieuws brengt *de Volkskrant* op maandagavond 12 februari. Zijlstra denkt volgens ingewijden dan nog steeds dat hij kan aanblijven. Hij heeft die maandagochtend van Van der Veer een kopie gekregen van de mail tussen de Shell-topman en *de Volkskrant* waarin staat dat 'de strekking' klopt (en ook de mitsen en maren erbij). Hij is ervan overtuigd dat de Shell-topman hem steunt.

Die e-mail wordt op dinsdag gelekt door Buitenlandse Zaken in een poging het ministerschap van Zijlstra te redden. Twee journalistieke bronnen bevestigen aan *de Volkskrant* dat zij op dinsdag zijn benaderd door diplomaten van Buitenlandse Zaken met de vraag of zij langs wilden komen om het ministerie om in-

zage te krijgen in de vertrouwelijke e-mail. Zeker is dat na deze poging *NRC*, *De Telegraaf* en *RTL Nieuws* inzage hebben gehad in deze mail.

De verspreide e-mail zou volgens Buitenlandse Zaken tonen dat Zijlstra's inhoudelijke boodschap over Poetin wel degelijk klopte, de belangrijkste verdedigingslijn van de minister en de coalitie. *De Volkskrant* had toen al Van der Veers afwijkende interpretatie gepubliceerd, gebaseerd op verder e-mailverkeer in de loop van maandag. Het is niet bekend of Buitenlandse Zaken ook over die tweede en derde e-mail beschikte.

De Shell-topman vindt de situatie vervelend voor de minister, zegt hij dinsdag in een gesprek met *de Volkskrant*, maar ergert zich er ook steeds meer aan hoe hij bij de kwestie betrokken wordt. Hij heeft in totaal drie e-mails over de kwestie gestuurd naar *de Volkskrant*-hoofdredacteur en belt persoonlijk met hem. Hij vindt de berichtgeving van de krant netjes, zegt hij, maar wil nu verder geen contact meer hierover.

Zijlstra trekt zijn definitieve conclusie als *de Volkskrant* op dinsdag 13 februari net na het middaguur twittert hoe het gesprek tussen de krant en Van der Veer is verlopen en waarom de krant concludeert dat Zijlstra's boodschap over Poetin ook inhoudelijk niet klopt. Zijlstra belt met de VVD-top en de fractievoorzitters van de coalitiegenoten: 'Ik stop ermee'.

DE ROL VAN PREMIER RUTTE 13 FEBRUARI 2018 - HEDEN

Een brok in zijn keel. De tranen wegslikkend. Zijlstra wordt overmand door emoties als hij zijn aftreden als minister van Buitenlandse Zaken aankondigt in de plenaire zaal van de Tweede Kamer. Het was zijn droombaan. Na amper vier maanden struikelt Zijlstra over een onnodige leugen. 'Het is de grootste fout in mijn gehele carrière.'

Rutte omhelst Zijlstra en neemt het stokje over. De premier erkent dat ook hij is aangedaan door het ontslag van zijn minister. 'We vertrouwden elkaar. Ik mis hem enorm.' Coalitiegenoten erkennen dat het aftreden van Zijlstra onvermijdelijk was geworden. Maar benadrukken ook dat ze Zijlstra al die jaren van een andere kant hebben gezien: Dijkhoff: 'Deze afloop is niet representatief voor zijn carrière.'

De oppositie kent geen genade. GroenLinks en Forum voor Democratie hameren erop dat Zijlstra chantabel was en dat Rutte had moeten ingrijpen.

Ook andere oppositieleden sparen Rutte niet. Ze leggen hem het vuur aan de schenen over het niet-informeren van de Kamer zodra hij van Zijlstra hoorde dat die heeft gelogen. PvdA'er Asscher gelooft Rutte niet als hij zegt dat hij 'geen actieve herinnering' heeft bij de vraag of hij andere VVD'ers over de leugen heeft verteld. Asscher kent Rutte nog goed uit het vorige kabinet en noemt hem een 'controlfreak'.

Opvallend is dat Rutte ook stevig ontkent dat er bij het ministerie is aangedrongen om pas tot publicatie over te gaan na de reis naar Rusland. GroenLinks-leider Klaver herhaalt de vraag een paar keer, maar Rutte antwoordt: 'Er wordt hevig nee geschud in het ambtelijk vak. Dus het antwoord is nee.' Klaver gelooft de premier niet, maar Rutte houdt vol: 'Ik ben geen minister van Buitenlandse Zaken, maar ik vertrouw deze mensen. Als zij nee zeggen, is het nee. Echt, het zijn gewoon goeie ambtenaren. Die gaan me hier echt niet iets voorliegen. Dat klopt gewoon.'

Rutte overleeft een motie van wantrouwen, die door 43 Kamerleden wordt gesteund. De oppositie waarschuwt: over de datsja-kwestie is het laatste woord nog niet gezegd.